

Trygghet, samhörighet och en närvarande vuxen

Mobbningsförebyggande arbete inom
småbarnspedagogiken och förskolan i Pargas Stad

Gabriella Konsell

014204850

Statsvetenskapliga fakulteten

vid Helsingfors Universitet

Socialt arbete

Praktikforskning i socialt arbete 733800

Forskningsrapport

Handledare: Ilse Julkunen

15.3.2017

Innehåll

1 Inledning.....	4
1.1 Forskningens handlingsmiljö	5
1.2 Aktörer	6
1.3 Forskningens syfte, målsättning och forskningsfråga	6
2 Teoretisk utgångspunkt och centrala begrepp	8
2.1 Professionellt perspektiv	8
2.2 Mobbning	8
2.2.1 Olika typer av mobbning.....	9
3 Tidigare forskning	10
4 Praktikforskningsprocessen.....	11
4.1 Vad är praktikforskning?.....	11
4.2 Forskarrollen och etiska överväganden	12
4.3 Materialinsamling.....	13
5 Analysmetod.....	14
6 Analys och centrala resultat.....	15
6.1 Att identifiera mobbning	15
6.1.1 Vad är mobbning?	15
6.1.2 Hur tar sig mobbningen uttryck?.....	16
6.2 Att förebygga mobbning	17
6.2.1 Trygghet, samhörighet och en närvarande vuxen.....	18
6.2.2 Klimatet i arbetsgruppen	19
6.2.3 Föräldraansvar	20
6.3 Att hantera mobbning.....	21
6.3.1 Vikten av att lyssna på barnet.....	22
6.3.2 Kontakten till föräldrarna	22
7 Diskussion	23
8 Källförteckning.....	30

Bilaga 1 Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Bilaga 2 Informerat samtycke

Bilaga 3 Haastattelurunko

Bilaga 4 Intervjuguide

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos/Institution– Department
Statsvetenskapliga fakulteten		Institutionen för socialvetenskaper
Tekijä/Författare – Author		
Gabriella Konsell		
Työn nimi / Arbetets titel – Title		
<i>Trygghet, samhörighet och en närvarande vuxen</i> Mobbningsförebyggande arbete inom småbarnspedagogiken och förskolan i Pargas Stad		
Oppiaine /Läroämne – Subject		
Socialt arbete		
Työn laji/Arbetets art – Level	Aika/Datum – Month and year	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages
Praktikforskning	Februari 2017	30+4
Tiivistelmä/Referat – Abstract		
<p>Syftet med denna praktikforskning är att utreda hur en handlingsplan för mobbningsarbete kunde utvecklas inom dagvård och förskola. Detta har gjorts genom att granska dagvårdspersonalens/ förskolepersonalens erfarenhet och uppfattning av mobbning bland barn i åldern 2–6 år. Praktikforskningen har utförts i samarbete med Pargas stads bildningsavdelning. Denna forskningsrapport kommer att ligga som grund för utvecklandet av en handlingsplan för mobbningsförebyggande arbete samt hanterandet av mobbningsituationer.</p> <p>Forskningsfrågorna lyder;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hur identifierar dagvårdspersonalen/ förskolepersonalen mobbning bland barnen? 2. Hur anser personalen att mobbning bland barnen kan förebyggas? 3. Hur hanterar personalen mobbningsituationer? <p>Materialet består av tre intervjuer med sammanlagt 5 informanter. Samtliga informanter jobbar inom dagvården eller förskolan. Intervjuerna transkriberades och analyserades för att svara på frågeställningarna på basis av de professionellas upplevelser och erfarenheter av mobbning och mobbningsarbete.</p> <p>Resultaten delas upp i tre delar; att identifiera mobbning, att förebygga mobbning och att hantera mobbningsituationer. I den första delen, att identifiera mobbning, presenteras de professionellas tankar kring vad mobbning är och hur den tar sig uttryck. I den andra delen, att förebygga mobbning, lyfts tre aspekter fram; trygghet, samhörighet och en närvarande vuxen, arbetsmiljöns påverkan på förekomsten av mobbning samt föräldrarnas ansvar. I den tredje och sista delen presenteras de professionellas tankar kring hur man hanterar mobbningsituationer. Vikten av att lyssna på barnet och reda ut det skedda noggrant betonas starkt, så även kontakten till föräldrarna.</p> <p>Rapporten ämnar fungera som ett hjälpmedel för Pargas stad i utvecklandet av en handlingsplan för mobbningsarbetet.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords		
småbarnspedagogik, förskola, daghem, mobbning, handlingsplan, professionellt perspektiv		

1 Inledning

Det finns i dagens läge relativt lite forskning om mobbning bland barn under skolåldern. I Finland har ett fåtal forskningsprojekt fokuserat på detta (t.ex. Repo 2013) medan det internationellt finns ett lite större antal studier att utgå från (Alsaker 1993; Alsaker & Valkanover 2000, 2001; Kochenderfer & Ladd 1999; Crick & Casas & Ku 1999; Main 1999; Rigby 1997). Resultaten av dessa studier visar att barn mobbar varandra även innan skolåldern. De mobbningsbeteenden som kunde identifieras påminner även mycket om de beteenden man ser i skolvärlden. Jag jobbar för tillfället som skolkurator i lågstadiet och upplever att det då barnen börjar ettan ofta finns en del konflikter som ”flyttar med” barnen till skolan. Vidare kan man i sin tur även se positiva effekter av det mobbningsförebyggande arbetet som gjorts i daghemmet eller förskolan. Således är det viktigt att påbörja det mobbningsförebyggande arbetet så tidigt som möjligt. Att man i daghem, förskola samt skola har ett gemensamt förhållningssätt kring mobbningsarbetet underlättar mycket. Då det finns en röd tråd i form av ett specifikt program (t.ex. Verso 2017) som används hela vägen från daghem till de högre grundskolsklasserna blir det lättare både för barnen och personalen att tala om och jobba emot mobbning. Programmet är bekant för barnen redan då de börjar ettan, de vet vad det är frågan om och är ofta motiverade att jobba vidare.

En del av de tidigare nämnda studierna visar också att dagvårdspersonal ibland upplever sig ha bristfälliga kunskaper och verktyg för att kunna identifiera och ingripa i mobbningsituationer. Med dessa forskningsresultat som grund kan man dra slutsatsen att en handlingsplan för hur man förebygger och hanterar mobbning borde vara ett viktigt komplement till kommunernas planer för småbarnsfostran.

Inom Pargas stads bildningsavdelning fanns en önskan om att med stöd av de anställdas behov, kunskap och erfarenhet utveckla en gemensam grund för en handlingsplan för mobbningsarbete. Denna praktikforskning kommer således ligga som grund då man börjar utveckla en sådan handlingsplan.

I föreliggande rapport kommer jag inledningsvis att beskriva forskningens handlingsmiljö och aktörer för att sedan gå vidare till syfte, målsättning och forskningsfrågor. I kapitel 2 och 3 presenterar jag forskningens teoretiska utgångspunkt, centrala begrepp samt tidigare

forskning. Praktikforskningsprocessen samt etiska överväganden berör jag i kapitel 4 för att sedan gå vidare till analysmetoden i kapitel 5. I kapitel 6 presenterar jag min analys och forskningens centrala resultat. Praktikforskningen avslutande diskussion har förts i samarbete med praktikforskningsenheten och presenteras i kapitel 7.

1.1 Forskningens handlingsmiljö

Denna praktikforskning utfördes på Pargas stads bildningsavdelning, vilket även är min nuvarande arbetsplats. Jag valde efter att ha diskuterat praktikforskningen med min chef att utföra den inom dagvården/ förskoleundervisningen för att kunna hålla ett visst avstånd till mitt dagliga arbete som skolkurator.

Inom Pargas stad finns 14 st. daghem, 10 i Pargas kommunområde samt 4 i skärgården. Av dessa är 7 st. svenskspråkiga, 2 st. finskspråkiga samt 5 st. tvåspråkiga.

Ursprungligen var min tanke att utföra praktikforskningen enbart i samarbete med de daghem som hör till Pargas kommunområde, dels på grund av geografiska orsaker och dels eftersom de daghem som finns i skärgården är verksamma i skolorna och således använder sig främst av respektive skolas handlingsplan i sitt mobbningsarbete. Dock kom det i ett tidigt skede av forskningsprocessen tydligt fram att behovet av en gemensam grund för en handlingsplan är stort även i skärgården. Således utfördes praktikforskningen även i samarbete med de daghem som är belägna i skärgården.

Då förskolorna i Pargas huvudsakligen är verksamma i samband med daghemmen är tanken att med praktikforskningens resultat som grund kunna utveckla en handlingsplan som innefattar och lämpar sig för både dagvård och förskoleundervisning. Detta innebär att handlingsplanen måste utarbetas för att i praktiken kunna anpassas en del enligt ålder. Således var målgruppen för praktikforskningen personal som jobbar med barn i åldern 2–6 år inom dagvård och/ eller förskoleundervisning.

Enligt barnskyddslagen (2007/417 3a §) är dagvård en form av förebyggande barnskyddsarbete. Syftet med dagvården är bl.a. att ”främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling.” (Lag om småbarnspedagogik 1973/36 2a §). Småbarnspedagogiken ska även stöda barnet i att utveckla hens ”förmåga till samarbete och växelverkan, främja barnets

förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingssätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap.” (Lag om småbarnspedagogik 1973/36 2a §).

Kommunen ansvarar för att ordna barndagvård åt invånarna (ibid 4 §). Övervakning, styrning samt allmän planering av barndagvården står undervisnings- och kulturministeriet för (ibid 2 kap 8 §). Barndagvården kan ordnas på flera olika sätt (ibid 10 §). Inom Pargas stad ordnas barndagvården både i form av kommunala daghem samt genom köptjänster av Folkhälsan Välfärd Ab.

Ordnandet av förskoleundervisning bestäms i sin tur av Lagen om grundläggande utbildning (1998/628). Kommunen är alltså förutom dagvården även skyldig ordna förskoleundervisning för barn bosatta i kommunen året innan läroplikten uppkommer. Även förskoleundervisningen kan ordnas på många olika sätt och ordnas inom Pargas stad i likhet med dagvården som en kombination av kommunala förskolor och köptjänster (ibid 4 §).

1.2 Aktörer

På enheterna jobbar barnträdgårdslärare, närvårdare samt assistenter. Varje enhet har även en föreståndare. En föreståndare kan ha ansvar för flera enheter. Enligt Lagen om småbarnspedagogik (1973/36 4a §) bör kommunen även se till att dagvården har tillgång till tjänster av specialbarnträdgårdslärare i den mån behovet fordrar. Inom Pargas stad jobbar för tillfället fem specialbarnträdgårdslärare. Dessa yrkesgrupper bildar tillsammans med barnomsorgschefen och utbildningschefen de centrala aktörerna i denna praktikforskning. Behörighetskraven för dessa aktörer bestäms enligt Lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården (2015/817). Vid behov involveras även andra aktörer i arbetet på enheterna, då i form av mångprofessionellt samarbete.

1.3 Forskningens syfte, målsättning och forskningsfråga

Syftet med denna praktikforskning är att utreda hur en handlingsplan för mobbningsarbete kunde utvecklas inom dagvård och förskola. Detta ämnar jag göra genom att granska dagvårdspersonalens/ förskolepersonalens erfarenhet och uppfattning av mobbning bland barn

i åldern 2–6 år. Strävan är att praktikforskningen sedan ska ligga som grund för utvecklandet av en handlingsplan; ett konkret verktyg för mobbningsförebyggande arbete samt hanterandet av mobbningsituationer. En handlingsplan inom småbarnspedagogik bör ta i beaktande både t.ex. barnens ålder och utvecklingsnivå samt enhetens specifika behov och värderingar. Jag anser att även t.ex. barnets delaktighet är speciellt viktig och behöver lyftas fram på ett konkret sätt i en dylik handlingsplan.

Mina forskningsfrågor är följande:

1. Hur identifierar dagvårdspersonalen/ förskolepersonalen mobbning bland barnen?
2. Hur anser personalen att mobbning bland barnen kan förebyggas?
3. Hur hanterar personalen mobbningsituationer?

En handlingsplan är ett dokument med instruktioner kring hur personalen ska gå till väga i en viss situation, ofta olika former av krissituationer. I detta fall ses mobbning som en krissituation. Med tanke på åldersgruppen ligger fokus i handlingsplanen på den förebyggande delen. Med hjälp av en tydlig handlingsplan kan mobbningsarbetet bli både konkretare och lättare. Ett välfungerande mobbningsförebyggande arbete inom småbarnsfostran kan ha en betydande effekt såväl för barnets välmående i daghemmet eller förskolan som senare i grundskolan (Stoor- Grenner & Kirves 2011).

Lagen om grundläggande utbildning (1998/628 29 §) förutsätter att skolorna utarbetar en tydlig handlingsplan för att förebygga mobbning och ingripa i mobbningsituationer. Förskoleundervisningen omfattas av lagen om grundläggande utbildning och därför bör det också finnas en sådan plan för förskolorna. Däremot nämns mobbning inte alls i Lagen om småbarnspedagogik (1973/36). I de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik (2016) står skrivet att man inom småbarnspedagogiken ska värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt (Opetushallitus 2016).

FN:s konvention om barnets rättigheter (1989/2010) har fungerat som bas för värdegrunderna inom småbarnsfostran (Stoor- Grenner & Kirves 2011). I artikel 2 talar man om att alla barn har samma rättigheter och är likvärdiga samt att inget barn får diskrimineras. I artikel 19 tas även barnets rättighet till skydd mot fysiskt och psykiskt våld upp.

2 Teoretisk utgångspunkt och centrala begrepp

2.1 Professionellt perspektiv

Studien utgår från ett professionellt perspektiv. Detta innebär att jag enbart intervjuat professionella, i detta fall personal på daghem och förskolor, för att besvara mina forskningsfrågor. Ett enbart professionellt perspektiv underlättar arbetet en del med tanke på den etiska aspekten. Mobbning är ett känsligt och värdeladdat begrepp och kan ofta vara tungt att tala om ifall man själv är eller har varit utsatt för mobbning. Personalen har ett professionellt förhållningssätt till fenomenet och är insatta i problematiken. Det är även personalen som sedan är de huvudsakliga aktörerna då man går vidare till att utveckla och använda en handlingsplan för mobbningsarbetet, även om naturligtvis också föräldrar och barn är viktiga aktörer i det skedet.

2.2 Mobbning

Mobbning är ett väldigt mångfacetterat och svårdefinierat begrepp. Flera forskare har ändå kommit med relativt heltäckande och välbeskrivande definitioner. Man är i dagens läge relativt ense om att för att kunna klassa ett beteende som mobbning skall tre kriterier finnas med; repetition, obalans i maktförhållanden parterna emellan, och en (negativ) avsikt, alltså medvetenhet bakom handlingen (Olweus 1993; Rigby 1996). Dan Olweus ses ofta som lite av en pionjär inom detta område. Hans forskning används ofta som utgångspunkt än idag då man forskar inom mobbning. Olweus (1993) definierar mobbning på följande sätt:

A student is being bullied or victimized when he or she is exposed, repeatedly and over time, to negative actions on the part of one or more other students. In order to use the term bullying there should also be an imbalance in strength (an asymmetric power relationship).¹

Olweus tar alltså upp att det finns ett behov av upprepning för att en handling skall kunna klassas som mobbning. Med destruktiv handling (negative action) menar Olweus att det finns en negativ avsikt bakom handlingen. Mobbaren vill alltså verkligen skada eller såra en annan individ. Mobbaren är medveten om vad hen gör, och att handlingen kan leda till negativa konsekvenser. Slutligen betonar Olweus även obalansen mellan de inblandade parterna. Den som blir utsatt för mobbning kan inte försvara sig själv mot mobbaren eller mobbarna. Även om det kan uppstå mycket seriösa situationer även då två individer med relativt ”samma styrka” bråkar, är det då inte frågan om mobbning (Olweus 1993).

Jag kommer i mina intervjuer inte att definiera mobbning för informanterna utan vill att de ska få berätta så långt som möjligt utgående från sina egna erfarenheter och åsikter (Repo 2013).

2.2.1 Olika typer av mobbning

Mobbning kategoriseras vanligen enligt typ; fysisk mobbning, psykisk mobbning samt verbal mobbning. Även en indelning i direkt respektive indirekt mobbning är vanlig.

Fysisk mobbning

Fysisk mobbning anses ofta vara den typen av mobbning som är lättast att märka, då den ofta handlar om slag, sparkar, knuffande o.s.v. Även om man inte ser själva händelsen kan man oftast ändå ofta se att någonting har hänt. T.ex. kan offret ha skrapsår eller blåmärken (Höistad 1994).

Psykisk mobbning

Psykisk mobbning, är ofta svårare att lägga märka till än den fysiska. Ofta handlar det om någon form av isolering. Man fryser ut en individ ur gruppen. Man kanske utbyter blickar sinsemellan eller så svarar ingen då den mobbade talar (Höistad 1994).

Verbal mobbning

Verbal mobbning innebär att man kommenterar fult mot eller kritiserar något hos offret. Denna typ av mobbning kan också innebära olika former av hotelser eller t.ex. skickandet av lappar eller teckningar mellan individerna (Höistad 1994).

Direkt eller indirekt mobbning?

Mobbning kan även delas in i direkt och indirekt mobbning. Folkhälsan (2015) definierar direkt mobbning som den typen av mobbning vilken utgörs av t.ex. slag, sparkar, verbala hotelser och andra slag av kränkande uttal. Den direkta mobbningen är alltså oftast lättare att se. Indirekt mobbning däremot kan vara att en individ blir utfrusen och inte får vara med i gänget eller allmänt prat och skvallrande bakom ryggen (Folkhälsan 2015).

3 Tidigare forskning

Det har forskats mycket i mobbning bland barn i skolåldern. Ofta används Dan Olweus (1993) forskning som utgångspunkt. Däremot har man forskat relativt lite i mobbning bland barn under skolåldern (Pepler & Craig 2007; Rigby 2003). Forskning i flera länder har visat att mobbning inte bara förekommer bland barn under skolålder, utan att den även liknar den mobbning som sker bland skolbarn i hög grad (Alsaker 1993; Alsaker & Valkanover 2000, 2001; Kochenderfer & Ladd 1999; Crick & Casas & Ku 1999; Main 1999; Rigby 1996). I Finland har några pro- gradu avhandlingar skrivits om ämnet (t.ex. Taló 2000). Laura Repo har utgående från sin doktorsavhandling skrivit en bok om mobbning bland barn under skolåldern (Repo 2013). Repos forskning baserar sig på material som samlades in i huvudstadsregionen 2009-2011 och består av intervjuer samt enkäter med både anställda, barn och föräldrar. Forskningens syfte var att ta reda på ifall mobbning kan förebyggas redan före skolåldern och hur mobbningen tar sig uttryck bland barn under skolålder.

Ordet mobbning definierades inte åt informanterna utan de fick själv definiera det enligt sina personliga upplevelser och åsikter. Jag ämnar göra likadant i min praktikforskning för att undvika att omedvetet styra informanternas svar på något vis. För att kunna förebygga och ingripa i mobbning är det viktigt att alla som arbetar med barn har kunskap om vad mobbning är. Flera forskare (t.ex. Monks & Smith & Swettenham 2003) lyfter fram vikten av att klargöra hur olika parter ser på mobbning som fenomen. I en handlingsplan för daghem och förskolor är det således viktigt att klargöra hur pedagogerna som jobbar på daghemmet eller förskolan ser på begreppet mobbning.

Det finns flera välkända program för att förebygga mobbning samt hantera mobbningsituationer i skolan (t.ex. Kiva-koulu 2012) medan det inom dagvården och förskoleundervisningen finns väldigt få motsvarande program. Det internationellt kanske mest använda programmet är The Bernese program, utvecklat av Frigg Alsaker och Stefan Valkanover i början av 2000- talet (Alsaker 2004). Även detta program bygger till stor del på Olweus (1993) forskning. I Finland används ofta t.ex. Folkhälsans kompisväska, ”Stegen” eller Friends- programmet. Dock är enbart det förstnämnda utvecklat specifikt för att förebygga mobbning (Folkhälsan 2014). Friends är ett socioemotionellt program som utvecklats för att främja barn och ungas sociala och emotionella färdigheter samt stärka självkänslan (Stationens barn 2015). Stegen (tidigare StegVis) är ett program som används för att stöda barnen i att lära sig att reglera och hantera sina känslor, samspelsfärdigheter och att kunna förstå andras känslor (Gislason & Löwenborg se Folkhälsan 2015).

4 Praktikforskningsprocessen

4.1 Vad är praktikforskning?

Praktikforskning kan anses ligga någonstans mellan praktik och forskning. Dock är syftet med praktikforskning inte bara att förena dessa, utan också att fungera som en arena där de kan mötas (Saurama & Julkunen 2009, 301–302). Praktikforskning är en process för att uppnå ny kunskap. Resultaten ska omvandlas till redskap som är användbara i praktiken (Uggerhøj 2014). Aktörerna från båda sidorna möts och kan utbyta idéer, tankar och kunskap. Man strävar efter att svara på frågor eller behov som väcks i det dagliga arbetet på fältet och att till slut föra resultaten tillbaka till praktiken. Man producerar således ny kunskap i växelverkan mellan olika aktörer som deltar i forskningsprocessen (Saurama & Julkunen 2009, 294). Det handlar således om en typ av förhandling där kunskapen tillåts röra sig även *bottom- up*, inte bara *top- down*, vilket den ofta gör på arbetsplatser i allmänhet. Ett *top- down* beslut görs alltså på chefsnivå (top) för att sedan tillkännages gräsrotsnivån (down) där den skall implementeras (Uggerhøj 2014). Att kunskapen rör sig även *bottom- up* kan argumenteras vara extra viktigt inom socialt arbete, där det faktiska sociala arbetet utförs ”i praktiken”. Det borde således ligga även i socialarbetarforskningens intresse att hålla kontakt till arbetet som utförs på gräsrotsnivå och således tillåta kunskapen och idéerna att gå åt båda hållen. Då man

utför praktikforskning är alla inblandade aktörer likvärdiga subjekt som besitter värdefull kunskap som kan hjälpa att utveckla det praktiska arbetet (Satka, Karvinen- Niinikoski & Nylund 2005, 12).

4.2 Forskarrollen och etiska överväganden

Då man utför forskning är det viktigt att beakta de forskningsetiska principerna. Då jag utfört denna undersökning har jag följt de forskningsetiska principer som ligger som grund för forskning inom samhällsvetenskaperna och det sociala området. Dessa principer handlar om att respektera deltagarnas självbestämmanderätt, att undvika orsakande av skada samt om integritet och dataskydd (Forskningsetiska delegationen 2009, 5). Jag har även tagit i beaktande principer specifika för forskning där intervjuer används som materialinsamlingsmetod (Denscombe 2011).

Jag diskuterade i början av forskningsprocessen både med utbildningschefen samt barnomsorgschefen och ansökte i samband med det om forskningslov. Då jag enbart intervjuade professionella och inte heller vistades på någon av enheterna under forskningsprocessen behövde inga vårdnadshavare informeras om forskningen. Alla informanter deltog frivilligt och fick i god tid före intervjutillfället bekanta sig med forskningens syfte, tema och det konkreta genomförandet av forskningen (Forskningsetiska delegationen 2009, 6–7). Jag informerade även informanterna om att de när som helst kan avbryta sitt deltagande utan att behöva motivera sitt val. I samband med intervjutillfället skrev informanterna under en samtyckesblankett.

I all forskning måste man som forskare överväga frågan om nytta gentemot skada, så även i denna undersökning (Forskningsetiska delegationen 2009, 8). Genom att höra de professionellas tankar och åsikter kring mobbningsarbetet kan Pargas stad utveckla sin verksamhet och skapa en ny handlingsplan. Eventuell skada kunde i detta fall handla om att informanterna kan uppleva forskningen som att en utomstående kommer in och utvärderar deras sätt att arbeta. Jag bedömer ändå risken att detta skulle inträffa vara mycket liten. Jag har varit noggrann med att betona att jag enbart vill föra fram informanternas tankar och kunskap, inte utvärdera deras arbete.

Då jag valt att utföra praktikforskningen på min egen arbetsplats anser jag att jag behöver reflektera extra noggrant kring min roll som forskare. Dock underlättade beslutet att inte

utföra forskningen på de enheter jag själv jobbar dagligen den etiska delen relativt mycket. Jag har alltså inte intervjuat någon jag dagligen jobbar eller samarbetar med. Dock har jag tidigare samarbetat med några av informanterna på en generell nivå, i form av t.ex. mångprofessionella möten. Detta bedömer jag inte att ha påverkat forskningen på något sätt. Jag har under hela forskningsprocessen strävat efter att bibehålla min roll som forskare och att alltid vara så neutral som möjligt.

Den personliga integriteten och anonymiteten i forskningsrapporten är speciellt viktig i denna praktikforskning då den utfördes i en relativt liten stad och organisation. Jag har i alla skeden av forskningsprocessen samt i denna forskningsrapport, hållit informanterna samt enheterna de representerar anonyma (Forskningsetiska delegationen 2009, 11). Det insamlade materialet, både i form av inspelningar samt transkriberingar har förvarats på min personliga lösenordskyddade server (Forskningsetiska delegationen 2009, 9–10). Pargas stad (chefer samt informanter) har även fått sin röst hörd gällande publicerandet av resultaten genom att rapporten före eventuellt publicerande skickas till dem för godkännande.

4.3 Materialinsamling

Jag har utfört min praktikforskning på båda inhemska språken. Jag har gett information om forskningen, och således även sökt informanter via både de svenska och de finska enhetscheferna. Intervjuerna har sedan gjorts på det språk informanterna känt sig bekvämast med. Som utgångspunkt tänkte jag mig en gruppintervju på svenska och en på finska, men på grund av svårigheter med att få tidtabellerna att passa ihop bestämde jag mig under forskningsprocessen för att istället utföra två parintervjuer, en på svenska och en på finska, samt en enskild intervju. Intervjutiden varierade mellan 50 och 80 minuter. Intervjuerna utfördes under perioden December- Januari 2016.

Intervjuerna var semistrukturerade vilket innebär att innebär att själva intervjusituationen liknar ett vardagligt samtal men med ett syfte och en specifik teknik. Intervjun blir således en blandning av ett vardagssamtal och ett frågeformulär (Kvale & Brinkmann, 2009, 43). Intervjun utfördes enligt en intervjuguide som baseras på fyra teman. Att identifiera mobbning, att förebygga mobbning, att hantera mobbning samt slutligen utformandet av en handlingsplan för mobbningsarbetet. Hela intervjusituationen bandades in och transkriberades för att slutligen analyseras (Kvale & Brinkmann, 2009, 43). Jag upplevde inte att det faktum

att jag huvudsakligen utförde intervjuerna som parintervjuer istället för gruppintervjuer påverkade intervjusituationen destu mera. Diskussionen flöt på bra informanterna emellan och jag behövde inte delta mer än jag tänkt från början. Jag märkte under den första intervjun att det inte var ändamålsenligt med så mycket ”färdiga” frågor som jag hade i min preliminära intervjuguide så i resten av intervjuerna utgick jag främst från mina fyra huvudteman utan att ”stirra mig blind på” frågorna. Jag lät informanterna utveckla sina tankar väldigt långt själva och i samtal med varandra. Ibland ställde jag följdfrågor, främst ifall jag upplevde att jag behövde en tydligare förklaring av något. Då jag transkriberade märkte jag att diskussionerna ibland spårat ur och inte direkt behandlade frågeställningarna. Detta märkte jag inte alltid lika tydligt under själva intervjutillfällena och jag hade även från första början bestämt att jag låter informanterna utveckla sina egna tankar och inte avbryta destu mer trots att samtalen går lite utanför ämnet. Detta visade sig lönsamt eftersom de absolut värdefullaste reflektionerna kom just i dessa tillfällen då samtalet gick en bit utanför ämnet, och tankarna blev mer spontana.

5 Analyismetod

Jag har analyserat mitt material med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys. Syftet med en innehållsanalys är att bygga upp en begreppsmässig bild av ett specifikt fenomen. Resultatet av analysen är kategorier och teman som beskriver fenomenet i fråga (Eskola & Suoranta 2014). Jag påbörjade min analys med att läsa igenom materialet flera gånger och markerade meningar och ord som verkade relevanta med tanke på mina forskningsfrågor. Detta kan ses som en förberedande fas (Eskola & Suoranta 2014). Sedan gick jag vidare till att dela in texten i olika kategorier, alltså delar av texten som behandlade en viss aspekt. Dessa kategorier har ett innehåll som skiljer sig från innehållet i de andra kategorierna (Eskola & Suoranta 2014). I detta skede hade jag tänkt mig att jag skulle utgå relativt långt från de fyra teman jag hade utgått från i intervjuerna. Jag märkte ändå snabbt att det inte fungerade så bra att tänka så. Intervjuerna behövde betraktas mer som helheter. Dessutom hade de absolut värdefullaste delarna av materialet uppkommit sådana gånger då samtalet gick lite utanför mina frågor och teman. Således plockade jag ut de delar jag ansåg relevanta och började först då detta var klart arbetet med att koppla ihop dessa kategorier med mina ”ursprungliga” teman. Jag har även tagit uttalanden från det konkreta till ett lite mer teoretiskt eller abstrakt perspektiv för att skapa mening i texterna (Kvale & Brinkmann 2009, 252–253). Jag valde att

inte utgå från någon teori då jag utförde min analys, eftersom jag ville undvika att fokusera allt för mycket på teorin och således riskera att missa viktiga infallsvinklar till materialet (Kvale & Brinkmann 2009, 256).

Resultatet blev 7 kategorier som vidare kunde delades in i tre teman. Dessa tre teman ger en tydlig bild av det viktigaste innehållet i intervjuerna (Eskola & Suoranta 2014).

6 Analys och centrala resultat

Resultaten presenteras i tre delar enligt de teman som uppkommit i in analys. Dessa teman är att identifiera mobbning, att förebygga mobbning samt att hantera mobbning.

6.1 Att identifiera mobbning

I föreliggande kapitel presenterar jag informanternas tankar kring vad mobbning är och hur den tar sig uttryck. Samtliga informanter är relativt överens om vad mobbning är och hur det kan definieras, men betonar ändå bristen på en gemensam (nerskriven) förståelse för detta på enheterna. En del av informanterna upplever att man på deras enhet nog har en gemensam förståelse för vad mobbning är, även om den inte skulle finnas nerskriven någonstans. Andra upplever att det inte finns någon gemensam förståelse, varken bland personalen eller mellan personalen och hemmet.

6.1.1 Vad är mobbning?

Jag valde då jag utförde intervjuerna att inte ge någon definition av mobbning åt informanterna. Detta för att undvika att styra deras tankebanor kring vad mobbning är och hur det tar sig uttryck. Informanterna hade alla mycket liknande tankar om hur de identifierar mobbning i vardagen. Diskussionen gick i alla tre intervjuer snabbt in på hurudana mobbningsbeteenden som är typiska bland den här ålderns barn samt på vad som krävs för att ett beteende skall kunna klassas som mobbning. I samtliga intervjuer tas upprepning och regelbundenhet upp som definierande faktorer. Mobbning beskrivs som fortgående eller

återkommande. En uppdelning i psykisk, fysisk och social mobbning kommer också tydligt fram i flera intervjuer. Informant A sammanfattar detta bra då hen säger

Är det så att något barn systematiskt blir utsatt för kränkande behandling av ett annat barn så då anser vi (på enheten) att det är mobbning. Så tycker jag vi uppfattar det jo. Att det är upprepade gånger barnet blir kränkt. Både psykiskt, fysiskt, socialt.

Informant C tänker i samma banor och betonar skillnaden mellan en icke- fungerande personkemi och mobbning.

Voi olla ett jollain ihmisillä on vähän sellainen suhde et ne ei tulee niin hyvin toimeen keskenään, mut se ei oo kiusaamista. Kiusaaminen on sit jatkuvampi ja toistuvaa... et vaikka jatkuva poissulkeminen. ²

Informant D beskriver ett exempel på en konfliktsituation för att belysa skillnaden mellan konflikter och mobbning.

No konflikti on ehkä se et tääl on nyt yks lelu joka me molemmat haluavat. ³

Samtliga informanter betonar att konfliktsituationer är vanliga, de förekommer i princip dagligen. Konflikter är en form av social träning. Något som händer, och ska hända, oss alla.

6.1.2 Hur tar sig mobbningen uttryck?

Samtliga informanter ansåg att mobbning existerar också bland barn under skolåldern, en del av informanterna hade mer erfarenhet av det än andra. Flera respondenter poängterade att mobbning inte är något som förekommer så ofta på daghemmet de jobbar utan att det är frågan om enstaka situationer. Konfliktsituationer är däremot mycket vanliga.

Situationsbundenheten är något som betonas starkt i intervjuerna. Det är ofta frågan om ganska ”omedveten” mobbning bland barn i denna ålder. Ändå kan mobbningen ofta ske ”vid exakt rätt tillfälle”, barnen ser att den vuxna i just det ögonblicket inte är fullt fokuserad på vad som sker t.ex. på den delen av gården.

Och sen kanske just att (...) man som vuxen t.ex. talar med nån annan så kanske barnen ser det, och tänker nu är dom där två inte helt med här, kanske dom inte märker, så då kanske det händer något.

En stor del av informanterna tar upp att den här situationsbundenheten nog verkar ha ett visst samband med åldern. Destu yngre barn det är frågan om, destu mer situationsbunden är mobbningen. Då det handlar om de äldre barnen kan mobbningen ofta vara mer medveten, det kan t.ex. alltid vara samma barn som blir lämnat utanför. Här drar flera informanter paralleller till skolmobbningen. Informant A tar upp att en ökad självmedvetenhet kan vara en av orsakerna till att mobbningsbeteenden blir mer uttänkta eller medvetna med åldern.

Jo jag tror att då man blir äldre ökar självmedvetenheten, detta är jag, detta är de andra o.s.v. sådär att jag tror att det blir mera medvetet också då. Barn är ändå så impulsiva och spontana i lägre ålder, på daghemmet. Dom har inte ändå så stor skillnad vem man leker med och så. Jag tror det blir viktigare då man blir större, man går med i de här mönstren, du kanske inte mobbar men du följer gärna de här ledarna.

I samtliga intervjuer diskuterades hur mobbningen kan ta sig uttryck på många olika sätt. Informant C beskriver i följande citat hur även detta förändras då barnen blir äldre. Mobbningen bland yngre barn beskrivs närmast som verbal mobbning medan det bland äldre barn ofta kan handla om psykisk mobbning.

Lasten keskellä se kiusaaminen voi ilmetä niin monilla tavoilla, usein ku on niinku tosi pieni lapsii niin se on just tää et arvostellaan jollai taval ulkonäköä... tai sit tietysti näillä isomilla lapsilla on niinku kehittyneempiä muotoja että sit se on esim. sosiaalinen ulosjättäminen ja 'et mahdu meidän leikkiin mukaan' ja sillee...⁴

6.2 Att förebygga mobbning

I samtliga intervjuer diskuterades faktorer som kan påverka förekomsten av mobbning samt hur man kan förebygga mobbning i mycket stor utsträckning. Jag presenterar i detta kapitel tre kategorier som sammanfattar de centrala resultaten kring detta tema. Utöver detta diskuterades även användningen av olika program för att förebygga mobbning, t.ex. kompisväskan sporadiskt (Folkhälsan 2014). Också temaveckor eller teman för hela året med fokus på t.ex. vänskap och hur man bemöter varandra diskuterades i korthet i en del intervjuer.

6.2.1 Trygghet, samhörighet och en närvarande vuxen

Tryggheten och samhörigheten i barngruppen lyfts fram som viktigt bland samtliga informanter. Barnen behöver känna att de är delaktiga och att de alla är lika värda, lika viktiga. Informanterna betonar i samband med detta vikten av att man som vuxen verkligen är närvarande. Det förebyggande arbetet betonas starkt. Informanterna talar bl.a. om samarbetsövningar för att bygga en stark, sammansvetsad grupp.

(Viktigt) är nog samhörigheten och tryggheten i gruppen. Att känner sig alla barn trygga i gruppen så tror jag att det inte är lika mycket mobbning. Sen om någon känner någon otrygghet (...) tror jag det kan förekomma mer mobbning. Att där e nog vår uppgift att se till att vi har så mycket va heter det t.ex. samarbetsövningar på dagis att vi får ihop en sammansvetsad grupp där barnen känner att de är delaktiga och lika viktiga i den här gruppen och att de ska veta att det är vi (vuxna) som har ansvaret.

Informanterna C, D och E betonar vidare att man som vuxen kan förebygga mobbning mycket konkret genom att verkligen vara närvarande. Kanske hinner man ingripa i konfliktsituationer innan de utvecklas till något större. Detta kan kanske ses lite som följande del i det förebyggande arbetet, om man ser en sammansvetsad, trygg grupp som den första delen.

På båda sidorna (dagis/förskola) pratar vi mycket om att hur viktigt det är att vara närvarande. Att vi e närvarande. (...) om ja sku va där på golvet mellan barngrupperna som leker kan dom komma till mej och fråga och jag kan också reagera liksom spontant att innan det blir någon större konflikt.

Ofta kan den vuxna även fungera lite som en tolk barnen emellan, och på så vis förebygga mobbningssituationer, vilket informant C lyfter fram då hen säger

Läsnä oleva aikuinen on kaikkein tärkein asia. Aikuinen voi toimia vähän tulkinakin siinä...⁵

Informant D spinner vidare på samma tanke, och beskriver hur man t.ex. ofta behöver förklara det här med att vi kan tänka på olika sätt i samma situation. Vi uppfattar och upplever saker på olika vis. Ofta menar barnet x inte något illa med vad hen gör, men barnet y upplever det som att x mobbar.

Meillä on huomattu et meil on nämä pienet jotka.... Ne on koko ajan niinku sillee et 'toi kiusaa mua, toi kattoo mua koko ajan'. Ja sit täytyy niinku selvittää et voi niinku ajatella eri asioita ja vahingossa voi olla se naama just sua päin, ja sit ajattele jotain muuta et just se et se selittäminen... mut se on aika vaikeeta välillä ihan tollaisille pienille et... miksi toi nyt tekee tolla tavalla...⁶

6.2.2 Klimatet i arbetsgruppen

Hur man behandlar varandra i personalen och klimatet i arbetsgruppen behandlades utförligt i samtliga intervjuer. Både med tanke på hur barnen ”indirekt” påverkas av en dålig stämning samt med tanke på hur de vuxna hela tiden fungerar som en modell för barnen.

Och sen det att man kanske lär dom just att... hur man själv då som vuxna beter sej sinsemellan, oss vuxna emellan. Att finns de i arbetsgruppen någo, att man har nå osämjor så nog påverkas ju barnen av det och märker det.

Sättet de vuxna talar till varandra och till barnen lyfts fram som mycket viktigt. Informant C lyfter fram att det långt är frågan om attityder, hurdant förhållningssätt man har till sitt jobb, människorna omkring en o.s.v.

Niin ja miten me puhutaan lasten kuullen. Aikuiset keskenään jostain asioista tai.... Et se on niinku niin iso semmonen suhtautumistapa, asenne juttu.⁷

Informant E reflekterar vidare kring att hela den värdegrund och människobild vi har kan påverka förekomsten av mobbning.

Vi måst liksom öppna upp den här vår arvomaailma först o främst, o att hur e de som den sen påverkar med tanke på mobbningen. För det handlar om det tycker jag att vad har du för människobild...

Vidare diskuteras hur en dålig arbetsmiljö kan påverka förekomsten av mobbning mer indirekt eftersom personalen inte har lika mycket ork och energi som man annars skulle ha. Ifall det finns något som hela tiden äter av ens energiförråd kan det tids nog börja märkas också i barngruppen. Att personalen mår bra är således viktigt inte bara med tanke på den egna orken och måendet utan även med tanke på barnens och hela gruppens mående.

... ja sit jos ajattelee niinku työssä niinku työyhteisön sisällä... työntekijöiden hyvinvointi on kyl erittäin tärkeää asiaa... et jos siellä työyhteisössä ei voida hyvin niin kyllä se näkyy ja se luo pohjaa ja tilaa tällaiselle... kun energiaa menee koko ajan johonkin muuhun. ⁸

Flera informanter spinner vidare på det här med värderingar och förhållningssätt genom att reflektera kring hur viktigt det är att hela personalen skulle ha en gemensam uppfattning om hur man jobbar och tänker kring olika saker samt om t.ex. just vad mobbning egentligen innebär.

Se henkilökunnan samanlainen suhtautuminen ja samanlainen ajatustapa on äärettömän tärkeä. ⁹

... det är lätt om alla vuxna jobbar på samma sätt och har samma åsikter om saken att vad det är det handlar om och vad borde vi egentligen göra eller vad tänker vi om saken.

En del av informanterna lyfter fram att det inte alltid finns ett sådant här gemensamt tankesätt kring mobbning på deras enheter.

Informant B upplever att man på enheten X tänker ganska lika kring vad mobbning innebär, även om denna uppfattning inte finns nerskriven någonstans.

Så då tycker jag nog att vi i och med det har liksom visat varandra att vi har ganska samma uppfattning.

6.2.3 Föräldraansvar

Skillnaden mellan personalens roll på daghemmet eller förskolan och föräldrarnas roll som huvudsakliga uppfostrare diskuteras i stor utsträckning. Gemensamma värderingar och förhållningssätt lyfts fram som viktiga.

Där borde man kanske få föräldrarna med från första början att vi måst alla jobba tillsammans... för att de ska bli bra för alla i den här gruppen.

... vi måste tänka... att alla ska förstå vad det är vi tänker göra, att alla gör likadant samt att vi informerar föräldrarna och får dem med.

Samtliga informanter reflekterar vidare kring det här med modellerna barnet får från de vuxna i sin omgivning. Detta kan handla om hur man beteer sig, hur man talar med varandra och överlag behandlar och bemöter andra människor.

Det kommer hemifrån också från riktigt små att hur vuxna då beteer sej. Att om inte barnen ser så har dom ändå öron att lyssna med, att ja tror dom liksom.. dendär respekten, hur man beteer sej måste man ju nog lära dom. Hur man beteer sig mot varandra.

Även om man är viktig med att berätta för barnet vad man får och inte får göra eller säga, har det inte mycket effekt om man själv gör tvärtom.

Eihän ne lapset voi usko siihen et ei saa tehdä niin jos kerran aikuinen kumminkin tekee...¹⁰

Föräldrarnas ansvar kommer fram tydligt även på andra sätt. Den syn föräldrar ibland kan ha på andras barn lyfts fram som till och med relativt skrämmande. Det egna barnet har aldrig någon del i det skedda, medan andras barn ”alltid gör det ena och det andra”.

Också föräldrarnas syn på andras barn... de kan va skrämmande. Där känns de sådär att dom kanske går med i det här, att det här barnet e alltid dumt, och mitt barn ha alltid blivit utsatt för det här o det här, de liksom sänhan negativ ton.

Föräldrar uttrycker ofta att det alltid är ett och samma barn som gjort något tokigt. Barnen blir således snabbt stämplade som t.ex. mobbare. Flera informanter har erfarenhet av fall där föräldrar nästan gått med i mobbningen, eller till och med varit de huvudsakliga mobbarna.

Niin et taas toi sama... ja sit löytyy näitä jotka rupee niinku ryhmässä... kun lapsilla on erilaiset tarpeet ja jotkut lapset ehkä erityisesti erottuu siinä ryhmässä myös muiden vanhempien näkökulmasta niin sit herkästi käy myös niin et niistä lapsista sit leivotaan... et siellä alkaa tulee vähän semmonen asetelma et... ainakin mä koen et ne vanhemmat on niinku ne kiusaajia....¹¹

6.3 Att hantera mobbning

I föreliggande kapitel presenterar jag informanternas tankar kring mobbningsituationer och hanterandet av dessa. Kapitlet delas in i två delar. Jag tänker mig att dessa beskriver ett ganska ”typsikt” händelseförlopp för då man reder ut en mobbningsituation.

6.3.1 Vikten av att lyssna på barnet

Att verkligen lyssna på vad barnet berättar och vad barnet har uppevt är enligt samtliga informanter otroligt viktigt att komma ihåg då man hanterar mobbnings- eller konfliktsituationer. Det första man gör då man reder ut en sådan här situation är just att man tar barnen åt sidan, låter dem berätta sin upplevelse av det skedda i lugn och ro. Ibland behöver man lyssna på barnen skilt för sig, ibland kan man reda ut situationen direkt alla tillsammans. Här kommer man tillbaka till det som informant C tidigare lyfte fram kring att fungera som ”tolk” för barnen. Hur kände han då du sa så? Hur kände du? Ofta kan det behövas flera vuxna som reder ut situationen tillsammans med barnen.

Vi går då fram till barnen och försöker reda ut vad det är frågan om och så försöker vi tillsammans lösa det med barnen. Det nog det första vi gör. Där kan det bra vara flera vuxna som är med och handleder dem.

Vidare är det viktigt att personalen är konsekvent. Strukturen behöver vara klar och tydlig. Mobbning får under inga omständigheter tillåtas, och mobbningsituationer behöver hanteras med ett visst förhållningssätt och på ett rättvist sätt som känns tryggt för alla. Detta gäller förstås även konfliktsituationer av olika slag.

... det är nog att man går igenom det grundligt. Att man inte liksom... Att man inte tillåter en enda gång av mobbning, de måste vara tydligt och konsekvent. Det måste finnas en tydlig struktur.

6.3.2 Kontakten till föräldrarna

Utöver att man går igenom det skedda grundligt med barnen är kontakten till föräldrarna viktigt då man hanterar mobbningsituationer likväl som konfliktsituationer.

Man kontaktar ju förstås berörda föräldrar och diskuterar hur vi går vidare.

Personalen berättar vad som har hänt och hur man har hanterat situationen på dagis eller förskolan. I följande citat av informant C anser jag att även vikten av en välfungerande kommunikation lyfts fram bra. Då föräldrarna vet vad det är frågan om kan de bättre bemöta

barnet där hemma, följa med i processen barnet går igenom, samt föra relevant information tillbaka till personalen. Även att relevant information förs tillbaka till personal betonas. Då kan man bättre stöda barnet också på daghemmet eller förskolan.

... ja sit kerrotaan vanhemmille et tällaista on ollut ja ollaan tehty näin ja näin, ja et jos lapsi kertoo siinä kotona teille, niin kertokaa sit meille et me tiedetään miten se lapsin prosessi menee. Sit on kyl näitä tilanteita et kutsutaan molempien lapsien vanhemmat tapaamiseen.¹²

Informant E talar om en blankett hen har erfarenhet av från tidigare arbetsplatser. Blanketten fylls i av personalen då man har rätt ut någon form av konfliktsituation eller gräl mellan barnen, och kan ges hem med föräldrarna i slutet av dagen. Således går inte den värdefulla tiden då föräldern hämtar barnet efter en ofta lång dag till spillo med att behöva diskutera vad som hänt. På blanketten fyller man i händelsen, det inblandade, hur man rätt ut det, hur man bett varandra om förlåtelse o.s.v. Sedan kan man hemma läsa igenom blanketten i lugn och ro, och således bättre förstå vad barnet berättar om.

... fast hela konflikten sku va genompratad i dagis, så sen t.ex. då man är påväg att somna, då brukar de börja gråta, för illamåendet behöver ju komma ut. E de sen de att barnet själv ha varit ´elakt´ och har dåligt samvete eller är det så att hen har känt sig mobbad eller... och om föräldern inte vet om situationen... Och jag tycker det är inte heller bra att ta bort från barnet den stunden då föräldern kommer och hämtar, och så börjar man där direkt berätta att nu hände de såhär... ”(...) och ger den till föräldern, ´om du vill så kan ni diskutera det fast påvägen hem att här e allt bra nu men här finns infon så att du kan se´.

7 Diskussion

I denna praktikforskning har jag undersökt hur en handlingsplan för mobbningsarbete kunde utvecklas inom dagvård och förskola. Detta har jag gjort genom att granska dagvårdspersonalens och förskolepersonalens erfarenhet och uppfattning av mobbning bland barn i åldern 2–6 år. I min praktikforskning utgick jag från tre forskningsfrågor;

1. Hur identifierar dagvårdspersonalen/ förskolepersonalen mobbning bland barnen?
2. Hur anser personalen att mobbning bland barnen kan förebyggas?
3. Hur hanterar personalen mobbningssituationer?

Resultaten presenterades i tre delar utgående från vad de professionella har tänkt kring dessa frågor. Genom att utgå från ett professionellt perspektiv ligger all fokus på de tankar och erfarenheter de professionella för fram. Det är ändå viktigt att betona att detta är informanternas upplevelser och tankar. Skulle jag ha utfört undersökningen på andra enheter eller vid ett annat tillfälle kunde resultaten se helt annorlunda ut. Resultaten är kontextbundna och går således inte att generalisera.

Att identifiera mobbning

Informanterna var överens om att för att det ska vara frågan om mobbning ska beteendet vara upprepat, återkommande. Det behöver finnas någon form av regelbundenhet i beteendet. Det kan pågå kontinuerligt över en längre tid, eller ske vid upprepade tillfällen. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning kring mobbning. Olweus (1993) definition av mobbning (se kapitel 2.2) är mycket välkänd och används ofta som utgångspunkt då man forskar i och talar om mobbning. Olweus lyfter i definitionen fram att tre faktorer krävs för att ett beteende ska kunna klassas som mobbning; upprepning, avsikt bakom handlingen samt ett ojämnt maktförhållande mellan parterna. Denna definition kan eventuellt ha påverkat informanternas svar indirekt, då den fått mycket synlighet. De flesta har säkert hört definitionen i något skede och kan således ha haft den i minnet under intervjutillfället. Förutom upprepning talar informanterna om skillnaden mellan konflikt och mobbning. Konflikter beskrivs som situationer där maktförhållandet kan anses vara jämnt, även om ingen av informanterna uttryckligen nämner maktförhållandet utan främst berör skillnaden med hjälp av av konkreta exempel. Att det bör finnas en avsikt bakom handlingen diskuteras också det i samtliga intervjuer. Informanterna betonar hur denna medvetenhet kring vad man gör, och vad som är rätt och fel, ökar med åldern. Bland de mindre barnen beskrivs mobbningen som relativt omedveten, medan de äldre barnen kan mobba mer avsiktligt.

Kochenderfer och Ladd (1997) samt Monk et al. (2002) betonar att vissa aspekter av mönster i barnens interaktion bör tas i beaktande för att kunna definiera mobbning bland yngre barn på ett korrekt sätt. Mobbningen bland yngre barn är enligt dem annorlunda speciellt med tanke på stabiliteten (eller bristen på den) i offerrollen. De flesta offer tenderar inte alls att bli utsatta över långa tidsperioder utan enbart under korta tider. Detta anser jag kan kopplas bra till det informanterna lyfter fram kring barnens självmedvetenhet. Så länge självmedvetenheten samt de sociala färdigheterna är relativt utvecklad är det inte heller realistiskt att barnet skulle

kunna mobba på ett vädligt systematiskt sätt. Kochenderfer och Ladd (1997) samt Monk et al. (2002) föreslår istället termen obefogad aggression (unjustified aggression) då man talar om ”mobbing” bland yngre barn. Enligt dem kunde man tala om att ett barn blir utsatt för obefogad aggression då hen blir attackerat fysiskt, psykiskt eller verbalt utan att det finns en ”orsak” till detta. Då informanterna talar om enstaka mobbningsituationer kunde denna term vara passande. Barnet x kan t.ex. tydligt ha attackerat barnet y verbalt genom att kommentera y:s utseende, men beteendet upprepas inte.

Resultaten kan även kopplas till den uppdelning i fysisk, psykisk och verbal mobbing som använts i tidigare forskning (Höistad 1994). Mobbingen på daghemmen beskrivs som främst verbal, medan den i förskolan redan kan anses vara mer psykisk, ofta handlar det då om utfrysning.

Att förebygga mobbing

Trygghet och samhörighet i barngruppen lyfts fram som mycket centralt då man jobbar mobbningsförebyggande. Fokus ligger i samtliga intervjuer även på vikten av att man som vuxen verkligen är närvarande. Dessa tre faktorer har fått fungera som inspiration för praktikforskningens rubrik då jag anser att de sammanfattar studiens centrala innehåll mycket bra. Vidare diskuterades klimatet i arbetsgruppen i stor utsträckning. Detta med tanke både på att man som vuxen fungerar som en rollmodell för barnen samt att osämjor i arbetsgruppen på långsikt kan leda till ett sämre utfört arbete då energin hela tiden går till annat. Föräldrarnas ansvar betonas mycket starkt i samtliga intervjuer. Även här diskuteras den modell man som förälder visar åt sitt barn. De värderingar man har som förälder speglas snabbt även i barnets beteende. Också hurudan syn föräldrar har på andras barn tas upp som en stor och viktig del av föräldrarnas ansvar. Då föräldrarna ’går med i’ mobbingen genom att t.ex. kontinuerligt skylla på ett visst barn i gruppen, blir det svårt för daghemmet att jobba för en trygg miljö utan mobbing. Salmivalli (2003) tar upp detta i sitt verk *Koulukiusaamiseen puuttuminen: kohti tehokkaita toimintamalleja* och beskriver föräldrarnas roll som oerhört viktig i förebyggandet av mobbing. Salmivalli ser på mobbing som ett gruppfenomen som bör lösas i den omgivning mobbingen sker, men betonar ändå betydelsen av nätverket som finns runt barnet. För att på ett effektivt sätt kunna förebygga mobbing krävs det en form av fostringsgemenskap (Kaskela & Kekkonen 2006, 17–30).

Fostringsgemenskapen innebär att föräldrar och personal tillsammans stödjer barnets lärande och utveckling. Man jobbar mot gemensamma mål och med hjälp av överenskomna handlingssätt. I en fostringsgemenskap krävs ömsesidigt förtroende och respekt. Det är också viktigt att ta alla känslor och åsikter i beaktande. Den grundläggande idén med en fostringsgemenskap är att föräldrarna har primär rätt till och primärt ansvar för barnets uppfostran. Daghems- eller förskolepersonalen har i sin tur yrkeskunskap och erfarenhet (Kaskela & Kekkonen 2006, 17–30).

Informant E tänker i samma banor och betonar skillnaden mellan den professionella förskolelärares och föräldrarnas roll.

... jag har sagt det ganska rakt alltid åt föräldrarna att du e föräldern, jag är 'läraren' och jag sköter mitt jobb, ditt jobb är sen att vara mamma eller pappa.

Det är också personalen som ansvarar för att skapa förutsättningar för samarbetet så att fostringsgemenskapen så småningom kan bli en naturlig del av barnets uppfostran (Kaskela & Kekkonen 2006, 17–30).

Att hantera mobbningsituationer

Två aspekter kommer fram tydligt då hanterandet av mobbningsituationer behandlades i intervjuerna. För det första är det viktigt att alltid lyssna på barnet och att reda ut det skedda grundligt tillsammans. Följande steg blir oftast att kontakta föräldrarna till de inblandade barnen. Detta kan ske på olika sätt, beroende på situationen. Informanterna diskuterar allt från att prata med föräldern då hen hämtar barnet och blanketter att skicka med hem till att bjuda in alla berörda föräldrar till ett gemensamt möte. Vikten av en välfungerande kommunikation mellan daghemmet eller förskolan och hemmet lyfts fram i samtliga intervjuer. Även här kan resultaten kopplas starkt till behovet av en fostringsgemenskap. Kaskela och Kekkonen (2006) lyfter fram att det är viktigt att informationen löper åt båda hållen mellan daghem/förskola och hemmet. Daghemmets personal tillsammans med föräldrarna bör kunna komma överens om hur man på bästa sätt kan stöda barnet i att kunna umgås med andra barn på ett respektfullt sätt. Även ifall föräldrarnas och personalens synpunkter skiljer sig från varandra är det viktigt att kunna föra en respektfull dialog.

Förslag på en grund för handlingsplanen samt förslag på fortsatt forskning

Utgående från denna praktikforsknings resultat kunde en handlingsplan för mobbningsarbete inom dagvård och förskola utvecklas utgående från fem delar.

1. Den gemensamma synen på mobbning
2. Hur förebygger vi mobbning?
3. Hur hanterar vi mobbningssituationer?
4. Utvärdering/ information om handlingsplanen
5. Föräldrasamarbetet på vår enhet sker genom att...

De tre första punkterna bygger på analysens tre centrala delar. Utvärdering/ information om handlingsplanen samt föräldrasamarbete bygger på de tankar informanterna för fram kring betydelsen av en välfungerande kommunikation samt ett gemensamt förhållningssätt, gemensamma värderingar. Detta gäller både kommunikationen personalen emellan och kommunikationen mellan personalen och hemmet. Genom att regelbundet utvärdera handlingsplanen kan man se till att allas röster blir hörda och att informationen är uppdaterad, stämmer överens med verkligheten. Detta kan även hjälpa till att säkra att nya anställda får ta del av samt påverka innehållet i handlingsplanen. Genom att delge föräldrarna handlingsplanen t.ex. då barnet börjar daghemmet eller förskolan börjar man genast bygga på en gemensam grund för mobbningsarbetet att stå på. Att skriva ner några riktlinjer för hur föräldrasamarbetet fungerar kan underlätta kommunikationen både för personalen och föräldrar. Då man utvärderar planen bör man komma ihåg att också ta föräldrarnas och barnens synpunkter i beaktande.

Vidare kunde bilagor bestå av t.ex. information av de program man använder sig av i sitt mobbningsarbete (Kompisväskan o.s.v.) eller t.ex. tips på vidare läsning kring sådant man på enheten anser speciellt viktigt.

Detta stämmer överens med Kirves och Stoor- Grenners publikation *Mobbningsförebyggande arbete inom småbarnsfostran. Att utarbeta en handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbning* (2011) där skribenterna presenterar en modell för utarbetandet av en handlingsplan för mobbningsarbetet inom småbarnspedagogiken. Denna modell baseras på bl.a. en utredning av samma skribenter publicerad 2010 som en del av projektet ”Mobbningsförebyggande arbete bland barn före skolåldern” (Stoor-Grenner & Kirves 2010).

Jag anser att det egentligen skulle finnas skäl att utöver professionella intervjuva både föräldrar och barn innan man utvecklar en handlingsplan. De professionella är de huvudsakliga aktörerna i utvecklandet och användningen av en handlingsplan för mobbningsarbetet men även barnen och föräldrarna är aktiva aktörer i daghemmets eller förskolans vardag. Således skulle det vara mycket värdefullt att kunna utveckla en handlingsplan baserat på alla tre grupper tankar. Detta var av praktiska och tidsmässiga skäl inte möjligt i denna praktikforskning, men kunde vara ett förslag på vidare forskning. Då man fortsätter arbetet med att utveckla en handlingsplan skapas ändå en fin möjlighet att höra både föräldrar och barn, samt att provköra handlingsplanen t.ex. under ett läsår för att sedan utvärdera den tillsammans. Även utvärderingen kunde gärna ske i samarbete med alla aktörer.

Reflektioner kring praktikforskningsprocessen

Praktikforskningsprocessen har varit en mycket intensiv period med mycket att göra. Jag utförde praktikforskningen på min egna arbetsplats vid sidan av mitt heltidsjobb. Detta försvårade arbetet med praktikforskningen en del, t.ex. med tanke på den redan från början relativt strama tidtabellen. Att utföra praktikforskningen på den egna arbetsplatsen hade också flera fördelar. Samarbetet har fungerat bra och jag har upplevt det som mycket mångsidigt. Att praktikforskningen utfördes under en period som gick över julen upplever jag att försvårade tidtabellen ytterligare, många har semester, och personalen som är på jobb behövs på enheten. Jag upplevde även att den egna tankeprocessen blev lite ”på paus” någon vecka under den egna juledigheten.

Det har varit mycket intressant att utföra praktikforskningen. Jag har fått fördjupa mig i ett ämne som inte bara intresserar mig enormt mycket, men som även korrelerar till mitt dagliga arbete mycket väl. Jag hoppas att denna forskningsrapport kommer att medföra nytta även för Pargas stad.

Denna praktikforskning kommer att presenteras på ett seminarium för praktikforskning vid institutionen för socialvetenskap vid Helsingfors Universitet 20.2.2017. Forskningsrapporten delges sedan arbetsplatsen och kan användas och publiceras i enlighet med behov och önskemål. Rapporten kommer även att presenteras som en del av ett möte för daghemsföreståndare. Tanken är då att presentera forskningen samt resultaten i korthet och sedan öppna för diskussion.

---

¹ En elev blir mobbad om han eller hon upprepade gånger och under en längre tid blir utsatt för destruktiva handlingar av en eller flera andra elever. För att kunna använda termen mobbning bör det även finnas en obalans i maktförhållandet eleverna emellan. (Egen fri översättning)

² Det kan vara att en del människor har en sådan relation att de inte kommer så bra överens, men det är inte mobbning. Mobbning är mer fortgående och återkommande... att t.ex. upprepad utfrysning.

³ En konflikt är kanske mer t.ex. att här är nu en leksak som vi båda vill ha.

⁴ Bland barn kan mobbningen ta sig uttryck på så många olika sätt. Ofta då det är frågan om riktigt små barn kan det handla om att man kommenterar den andres utseende på något vis... Sen förstås med de äldre barnen är det mer utvecklade former, att man t.ex. lämnar någon utanför, ått du ryms inte med i vår lek´ och sådant...

⁵ En närvarande vuxen är det allra viktigaste. Den vuxna kan fungera lite som en tolk också.

⁶ Vi har märkt att vi har de här små som... Dom säger hela tiden att ´han där mobbar mig, han tittar på mig hela tiden´. Sen måste man förklara att vi tänker olika, att han kanske ser på dig imisstag, att just de här förklarandet... Men det är svårt ibland, just till de här små att... varför gör han nu sådär...

⁷ Och hur vi pratar då barnen hör. Vuxna emellan om något.... Att det är så långt frågan om förhållningssätt, attityder.

⁸ Och sen om man tänker så här på jobbet... inom arbetsgemenskapen... personalens välmående är nog en jätteviktig sak... att om man inte mår bra där i arbetsgemenskapen så märks det nog och det ger en grund för sånt här... när energin alltid går till annat.

⁹ Att personalen har ett liknande förhållningssätt och tankesätt är otroligt viktigt.

¹⁰ Inte kan ju barnen tro på att man inte får göra så, om ändå de vuxna gör det.

¹¹ Att nu igen de där samma...och sen finns det de här som börjar liksom i grupp... när barn har ju olika behov och endel barn kanske urskljer sig extra där i gruppen,, också så här ur andra vuxnas perspektiv, och så går det ofta lätt så att dessa barn görs till... att det blir lite sådär... i alla fall upplever jag att det är liksom de vuxna som är mobbarna.

¹² Och sen berättar man åt föräldrarna att detta har hänt och vi har gjort så och så, att om barnet berättar där hemma så kan ni berätta till oss så vi vet hur barnets process fortskrider. Sen finns det nog sådana tillfällen att vi bjuder båda barnens föräldrar till ett möte.

8 Källförteckning

Alsaker, Frigg & Valkanover, Stefan (2000) Das Plagen im Kindergarten. Formen und Präventionsmöglichkeiten. Institut für Psychologie: Universität Bern.

Alsaker, Frigg & Valkanover, Stefan (2001) Early diagnosis and prevention of victimization in kindergarten. Teoksessa Juvonen, Jaana & Graham, Sandra (toim.) Peer harassment in school: The plight of the vulnerable.

Alsaker, Frigg (1993) Bully/victim problems in day-care centers: Measurement issues and associations with children's psychosocial health.

Alsaker, Frigg (2004) The Bernese program against victimization in kindergarten and elementary school In Smith, Peter & Pepler, Debra & Rigby, Ken (eds.) Bullying in schools: How successful can interventions be? Cambridge: Cambridge University Press.

Crick, Nicki & Casas, Juan & Ku, Hyon-Chin (1999) Relational and physical forms of peer victimization in pre-school. *Developmental Psychology*, 35, 376–385.

Denscombe, Martyn (2009) *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2014) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Folkhälsan (2014) *Kompisväskan*. Tillgänglig:

<http://www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/Barn--familj/Daghem/Daghem-utan-mobbning/-Kompisvaskan/>

Folkhälsan (2015) *Stegen*. Tillgänglig: <http://www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/Ung-och-skola/Vi-mobbar-int1/Mobbningsforebyggande-metoder/Stegen/>

Folkhälsan (2015) *Vi mobbar int'*. Tillgänglig: <http://www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/Ung-och-skola/Vi-mobbar-int1/>

Forskningsetiska delegationen (2009) Etiska principer för humanistisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig forskning och förslag om ordnande av etikprövning. Helsingfors.

Höistad, Gunnar (1994) Mobbing: en bok om att förebygga, upptäcka och stoppa mobbing: en handbok. Stockholm: Informationsförlaget, 41–46.

Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta (2006) Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsingors: Stakes.

Kiva- koulu (2012) KiVa Koulu ® Tillgänglig: <http://www.kivakoulu.fi>

Kochenderfer, Becky & Ladd, Gary (1997) Victimized children's responses to peers' aggression: Behaviors associated with reduced versus continued victimization. *Development and Psychopathology*, 9, 59–73.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009) Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur AB.

Lastensuojelulaki 417/2007

Läroplan för den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Pargas stad (2016)

Main, Nikki (1999) Children's perpetration of violence in early childhood: beyond conflict. Brisbane: Australian Institute of Criminology.

Monks, Claire & Ortega- Ruiz, Rosario & Torrado Val, Elena (2002) Unjustified aggression in preschool. *Aggressive Behavior*, 2, 458–476.

Monks, Claire & Smith, Peter & Swettenham, John (2003) Aggressors, Victims, and Defenders in Preschool: Peer, Self-, and Teacher Reports. *Merrill-Palmer Quarterly*, 49(4).

Opetushallitus (2014) Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Tillgänglig: http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus (2016) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Tillgänglig: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Pepler, Debra & Craig, Wendy (2007) Binoculars on bullying: a new solution to protect and connect children.

Perusopetuslaki 1998/628

- Repo, Laura (2013) Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: Bookwell Oy.
- Rigby, Ken (1996) Bullying in schools - and what to do about it. Melbourne: ACER.
- Rigby, Ken (2003) Bullying among young children: A guide for parents. Canberra: Australian Government Attorney General's Department.
- Salmivalli, Christina (2003) Koulukiusaamiseen puuttuminen: kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Satka, Mirja & Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Nylund, Marianne (2005) Mitä sosiaalityön käytäntötutkimus on? Teoksessa Satka, Mirja & Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna (toim.) Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki: Palmenia-kustannus, 9–19.
- Saurama Erja & Julkunen Ilse (2009) Lähestymistapana käytäntötutkimus. Teoksessa Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.) Sosiaalityö ja teoria. Jyväskylä: Ps-kustannus. 293–314.
- Stoor-Grenner, Maria & Kirves, Laura (2010) Mobbar även små barn? Helsingfors: Folkhälsan & Mannerheims barnskyddsförening.
- Stoor-Grenner, Maria & Kirves, Laura (2011) Mobbningsförebyggande arbete inom småbarnsfostran. Att utarbeta en handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbning. Helsingfors: Folkhälsan & Mannerheims barnskyddsförening.
- Talo, Johanna (2000) Kiusataanko jo päiväkodissa? Turun yliopisto.
- Uggerhøj, Lars (2014) Learning from each other: collaboration processes in practice research. Nordic Social Work Research 4(1) 44–57.
- Varhaiskasvatuslaki 1973/36 (2016/268)
- Verso (2017) Vertaissovitelu. Tillgänglig: <http://www.ssf-fm.com/vertaissovittelu/index.php?id=ETUSIVU>

Bilaga 1 Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Kiusaamisen ehkäisy Paraisten kaupungin varhaiskasvatuksessa

Tutkimuksen tekijä: Gabriella Konsell

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon ja nauhoitettu aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Tutkimusraportti sekä toimintasuunnitelma julkaistaan sisäisesti Paraisten kaupungilla ja esitellään Helsingin yliopiston tutkimusseminaarissa helmikuussa 2017.

Suostun ryhmähaastatteluun ja siihen että haastattelussa antamiani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin.

Päiväys _____

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys

_____

Bilaga 2 Informerat samtycke

Mobbningsförebyggande arbete inom småbarnspedagogiken och förskolan i Pargas Stad

Forskningen utförs av: Gabriella Konsell

Jag har informerats om forskningens syfte och de forskningsmetoder som används. Jag är medveten om att deltagandet är frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande när som helst utan att jag måste motivera mitt beslut. Jag är även medveten om att deltagandet inte medför några kostnader för mig, om att mina personuppgifter endast ses av forskaren samt om att det inspelade materialet från intervjuerna förstörs då forskningsrapporten är skriven.

Jag godkänner att forskningsrapporten samt den färdiga handlingsplanen publiceras internt inom Pargas stad samt presenteras på ett slutseminarium för praktikforskning vid Helsingfors universitet i februari 2017.

Jag ger mitt samtycke till att jag deltar i en gruppintervju och att den information jag delar med mig används för forskningens syfte.

Datum _____

Deltagarens underskrift och namnförtydligande

_____

Bilaga 3 Haastattelurunko

- Koulutus?
- Millä työnimikkeellä työskentelet päiväkodissa?
- Missä lapsiryhmässä? (ryhmän ikäjakauma)

Teema 1: Kiusaamisen havaitseminen

- Onko työpaikallasi päästy yhteisymmärrykseen, siitä mitä kiusaamisella tarkoitetaan?
- Miten kiusaaminen ilmenee?
- Missä tilanteissa kiusataan?
- Millaisena näette eron muun lasten välisen konfliktin, kuten esimerkiksi riidan, ja kiusaamisen välillä?
- Millaisia rooleja kiusaamistilanteissa on havaittavissa? (Kiusatun ja kiusaajan lisäksi)
- Mitä eroa tyttöjen ja poikien kiusaamisessa on?
- Onko olemassa muita tekijöitä jotka vaikuttavat kiusaamisen esiintymiseen?

Teema 2: Kiusaamisen ehkäisy

- Miten kiusaamista voi ehkäistä päiväkodissa/ esiopetuksessa?
- Miten päiväkodissanne ehkäistään kiusaamista?
  - Yksilötasolla?
  - Ryhmätasolla?
- Onko teillä käytössä jokin tietty ohjelma kiusaamisen ehkäisyyn? (esim. Friends?)

Teema 3: Kiusaamiseen puuttuminen

- Miten puutut kiusaamiseen? Onko päiväkodilla yleistä toimintaperiaatetta?
- Kuinka kiusaamistilanteet käsitellään päiväkodissanne?
  - kiusaamistilanteessa mukana olleiden lasten kanssa
  - muun lapsiryhmän kanssa
  - vanhempien kanssa
  - työyhteisössä (esim. dokumentointi)

- Mikä teistä on erityisen tärkeää kiusaamistapauksen käsittelyssä?
- Ovatko kiusaamiseen puuttumiseen käytössä olevat keinot mielestänne toimivia ja riittäviä?

Teema 4: Toimintasuunnitelman laatiminen

- Onko päiväkodissanne kiusaamisen ehkäisy- ja puuttumisen toimintasuunnitelma?
  - Miten koet suunnitelman toimivan?
- Mitä tekijöitä toimintasuunnitelman teossa tulisi ottaa huomioon?

Bilaga 4 Intervjuguide

- Utbildning?
- Yrkesbenämning på den nuvarande arbetsplatsen?
- Vilken åldersgrupp jobbar du med?

Tema 1: Att identifiera mobbning

- Har man på din arbetsplats uppnått en gemensam förståelse för vad mobbning innebär?
- Hur tar sig mobbning uttryck på daghemmet/ förskolan?
- I vilka situationer?
- Vad är skillnaden mellan mobbning och t.ex. konfliktsituationer?
- Vilka olika roller kan identifieras i mobbningsituationer? (Utöver mobbare och offer)
- Skillnader mellan pojkar och flickors medverkan i mobbning?
- Finns det övriga faktorer som påvekar förekomsten av mobbning?

Tema 2: Att förebygga mobbning

- Hur tycker du att man kan förebygga förekomsten av mobbning i daghemmet eller förskolan?
- Hur genomförs mobbningsförebyggande arbete på daghemmet/ förskolan du jobbar på?
  - På individnivå?
  - På gruppnivå?
- Avänder ni för tillfället något specifikt program i ert mobbningsförebyggande arbete? (t.ex. Friends)

Tema 3: Att hantera mobbning

- Hur ingriper ni i mobbningssituationer? Finns det något överenskommet sätt att handla?
- Hur hanterar ni mobbningssituationer på daghemmet/ förskolan du jobbar?
  - Med de barn som var inblandade?
  - Med övriga barn?
  - Med föräldrar?
  - I arbetsgemenskapen? (t.ex. dokumentering)
- Vad anser du vara det viktigaste att tänka på då man hanterar en mobbningssituation?
- Är de metoder ni för tillfället använder för att hantera mobbningssituationer tillräckliga och välfungerande?

Tema 4: Utformandet av en handlingsplan

- Jobbar ni för tillfället eller har ni tidigare jobbat enligt någon typ av handlingsplan för förebyggande av och ingripandet i mobbningssituationer?
  - Hur upplever ni användningen av planen? Fungerar den?
- Vad anser du vara de viktigaste faktorerna att ta i beaktande då man utformar en handlingsplan?